SEXUALITATEA INFANTILA

Cea mai scandaloasa tema din psihanaliza si toate rezistentele la psihanaliza sunt in mare parte legate de aceasta tema. Si astazi, dupa 100 de ani, rezistenta la psihanaliza se concentreaza pe aceasta tema. Influenta psihanalizei asupra mentalitatilor occidentale e legata tot de aceasta tema; revolutia sexuala (anii ‘60-’70) e de neconceput fara teoriile despre sexualitatea infantila. In afara psihanalizei, psihanaliza a fost perceputa prin prisma sexualitatii infantile. In interiorul psihanalizei, de asemenea aceasta teorie despre sexualitatea infantila e o teorie decisiva cel putin pentru inceputurile psihanalizei.

In primul rand - *conceptul central al psihanalizei (conceptul de inconstient) e de neconceput fara aceasta teorie a sexualitatii infantile.* La inceputurile psihanalizei *conceptul de inconstient era echivalat de Freud cu istoria infantila a libidoului*. Chiar daca ulterior acest concept de inconstient a fost modificat in ceea ce priveste continutul, initial el se suprapune perfect peste notiunea de sexualitate infantila.

Alte concepte centrale ale psihanalizei - **conceptul de refulare** este asociat initial acestei teorii despre sexualitatea infantila. Ceea ce constata Freud in psihoterapiile pe care le conducea era ca elementele refulate impinse in inconstient tineau de aceasta zona a sexualitatii infantile; chiar daca ulterior in culturalismul american refularea isi schimba sensul, descoperirea fenomenului si teoretizarea sa e legata tot de teoria suprasexualitatii infantile.

Alte concepte – **complexul Oedip** si **complexul castrarii** care sunt foarte importante pentru psihanaliza freudiana sunt legate tot de sexualitatea infantila. De asemenea teoria etiologica a nevrozelor e initial legata de aceasta teorie a sexualitatii infantile.

Aceasta teorie provoaca cele mai mari framantari in cadrul miscarii psihanalitice. Primii doi mari dizidenti – Adler si Jung se desprind de Freud in legatura cu anumite controverse provocate de importanta sexualitatii infantile in economia psihicului si in geneza nevrozelor.

Aceasta teorie a sexualitatii infantile e formulata sintetic in lucrarea lui Freud “Trei eseuri asupra teoriei sexualitatii” publicata prima data in 1905, dar remaniata continuu pana in 1924. Aceasta teorie aduce o modificare radicala in ceea ce priveste intelegerea sexualitatii umane atat in raport cu conceptia comuna despre sexualitate, cat si in raport cu conceptia stiintifica despre sexualitate a epocii lui Freud care in linii esentiale se suprapunea peste conceptia comuna.

In al doilea rand – prin aceasta teorie Freud demonstreaza *importanta structuranta a sexualitatii pentru psihicul uman.*

In al treilea rand – teoria aceasta demonstreaza ca *nu numai viata psihica e marcata de dezvoltarea sexualitatii, dar psihanaliza demonstreaza ca si viata spiritului (produs cultural) poarta si ele amprenta inconstientului si implicit a sexualitatii infantile.* Teoria lui Freud se dezvolta polemic in raport cu conceptia comuna asupra sexualitatii.

CONCEPTIILE COMUNE DESPRE SEXUALITATE

1. Scopul sexualitatii este unirea sexelor opuse in vederea procrearii.
2. Obiectul sexualitatii si anume obiectul activitatii sexuale e o persoana de sex opus.
3. Sexualitatea se instaleaza la pubertate in legatura cu maturizarea biologica a aparatului sexual.
4. Sexualitatea e absenta la copii (copilul e chintesenta puritatii).

IDEILE LUI FREUD DESPRE SEXUALITATE

1. *Sexualitatea e activa inca de la nastere; ea nu e un produs al unei dezvoltari tarzii – care sunt formele de manifestare ale sexualitatii infantile?*
   - Suptul hedonic sau nealimentar – acest fel de supt nu urmareste hranirea, ci obtinerea de placere ce consta in suptul ritmic al unei parti a mucoasei bucale sau a epidermei. Suptul degetului e manifestarea clara a acestui tip de supt.
   - Masturbarea – cunoaste 3 momente: faza sugarului; perioada falica (3-5 ani); faza pubertara. Autoerotismul oricat de blamat (perioada victoriana) e un fenomen natural si aceasta constatare a psihanalizei a dus la reconsiderarea atitudinii fata de masturbare dela condamnare severa la acceptare. Alta forma: masturbarea anala directa sau indirecta (prin intermediul materiilor fecale).
   - Tendintele sexuale partiale – voyeurism, exhibitionism, cruzime. Ele au o independenta de manifestare in raport cu zonele erogene; legatura dintre ele si zonele erogene se stabileste mult mai tarziu.
2. *Scopul sexualitatii infantile* – sexualitatea infantila spre deosebire de sexualitatea adulta nu e orientata in nici un fel spre reproducere, ci scopul sexualitatii infantile e obtinerea de placere pura si simpla. Aceasta placere definitorie pentru sexualitatea infantila se obtine prin excitarea zonelor erogene care sunt foarte numeroase si din exercitarea tendintelor partiale.
3. *Sexualitatea infantila se sprijina pe alte functii fiziologice, adica pe functiile alimentare si excretorii inainte de a se autonomiza*; aceasta sprijinire se numeste in psihanaliza **anaclisis**. In faza orala activarea zonei erogene bucale este determinata de procesul de hranire. La fel in faza sadic-anala, cand activitatea sexuala anala e trezita pe fondul unei pregatiri fiziologice prin activitatea excretorie. De asemenea in faza falica activitatea sexuala a zonelor genitale, dar nu in scop reproductiv e pusa in miscare in legatura cu activitatea excretorie a urinei. Tot pe fondul unei pregatiri fiziologice zona genitala e excitata fie datorita unei igiene insuficiente, fie datorita ingrijirilor de igiena , aceasta excitatie fiind apoi cautata independent.
4. *Obiectul activitatilor sexuale* – conform constatarilor clinice si neclinice ale lui Freud, obiectul nu e necesar o persoana de sex opus, ci sexualitatea umana accepta o diversitate de obiecte prin care isi atinge scopul. Obiectul sexualitatii nu e necesar, ci e contingent, adica satisfacerea sexuala poate fi obtinuta nu numai prin relatiile sexuale cu o persoana de sex opus, ci si in

mod autoerotic sau cu o persoana de acelasi sex. Din punct de vedere al obiectului, sexualitatea umana e o sexualitate funcialmente perversa pentru ca copilul e un pervers polimorf.

5. *Sexualitatea infantila parcurge o succesiune de etape in conformitate cu o programare biologica*. Fazele acestui proces sunt:
    - *faza orala;*
    - *sadic-anala;*
    - *falica;*
    - *perioada de latenta;*
    - *pubertatea*.

   Aceasta conceptie largeste conceptia despre sexualitate care din momentul aparitiei psihanalizei trebuie vazuta sub aceste doua aspecte: sexualitatea infantila si cea adulta. Sexualitatea umana spre deosebire de alte sexualitati are un dublu inceput: primul inceput e o data cu nasterea – aceasta prima perioada incheindu-se cu perioada de latenta (6 ani); la pubertate se instaleaza al doilea inceput (cel al sexualitatii adulte). Acest dublu inceput care e un fenomen unic in lumea vie explica pe de-o parte marile performante culturale ale omului, pe de alta parte nevrotismul sau. In al treilea rand explica conceptia comuna despre sexualitate - in sensul ca o data cu perioada de latenta toate activitatea sexuala desfasurata pana atunci cade prada refularii, adica e uitata ceea ce inseamna ca pentru constiinta adultului toata aceasta perioada nu mai exista si atunci e pe deplin natural ca profanul sa-si imagineze ca singura forma de sexualitate care exista e sexualitatea adulta – cea accesibila constiintei.

   Parcurgerea acestei faze e discreta – trecerea de la una la alta inaparenta. Primele doua faze – faza orala si cea sadic-anala – sunt numite in psihanaliza faze pregenitale pentru ca in acest interval de timp zonele genitale sunt absente ca zone erogene principale. Aceste faze pregenitale sunt caracterizate de o activitate sexuala predominant autoerotica in care propriul corp e sursa de placere sexuala.

Faza orala – aceasta prima faza in care zona erogena principala e zona bucala, iar activitatea de nutritie care initiaza si activitatile sexuale organizeaza si experimenteaza relatia cu celalalt, adica relatia cu mama se organizeaza in dihotomia “a manca” – “a fi mancat”. Ideile lui Freud au fost dezvoltate si la alti autori – Karl Abraham impartind aceasta faza in <u>stadiul oral precoce</u> in care activitatea exclusiva e suptul si in <u>stadiul sadic-oral</u> cand pe langa supt se adauga si muscarea. O importanta extraordinara acorda acestei faze Melanie Klein considerand ca acum au loc experiente care marcheaza psihicul uman intr-un mod decisiv. Dupa Melanie Klein in aceasta faza sadismul infantil atinge cotele maxime. Dorinta libidinala se asociaza in aceasta faza, care se suprapune peste primul an de viata, cu dorinta de a devora, de a vida pe celalalt – mama – de substante.

Stadiul sadic-anal – perioada care se desfasoara la 2-3 ani. Caracteristica principala: in acest stadiu zona erogena este zona anala. Relatiile cu obiectul sunt marcate de semnificatiile functiilor fiziologice care trec pe primul plan, retentie – expulzie, valoare simbolica a materiilor fecale. <u>Semnificatiile simbolice asociate cu materiile fecale</u>:

- Cadou – pentru ca relatia cu persoanele ce ingrijesc copilul si lupta pentru putere, autonomie pune in joc aceasta functie fiziologica, copilul utilizeaza produsele corpului sau pentru a exprima impotrivirea fata de mijloacele educative sau raspunde pozitiv la persoanele ce-l ingrijesc. Materiile fecale reprezinta primul cadou pe care-l face sau refuza mediului sau.
- Bani – aceasta semnificatie e legata de prima semnificatie, adica asemeni banilor materiile fecale sunt un mijloc de schimb cu mediul familiar.
- Copil – pentru ca in teoriile pe care copiii le elaboreaza despre sexualitate (teoriile acestea despre sexualitate sunt un indiciu indirect pentru existenta sexualitatii infantile) copiii fantasmeaza ca nasterea copiilor se produce prin anus, asemeni materiilor fecale.

Ex: *o analizanta relateaza urmatorul vis. Fond: pe de-o parte e vorba despre pierderea unei sarcini in vara, fapt care a afectat-o puternic; pe de alta parte – conflicte cu sotul legate in parte de acest eveniment. Visul: cauta pisoiul pe care in realitate il adoptase dupa avort, si nu-l gasea. Pe urma il gaseste, dar era foarte mic ca un embrion. A inceput sa-l hraneasca fragmentand hrana ca pentru bebelusi. Unul din caini sapa pamantul din jurul unei flori si apoi ea se duce in locul acela, isi face nevoile si apoi acopera totul cu pamant. Prima asociatie: planta un copil. Dorinta de a avea copil apare sub forma regasirii pisoiului, dar aceasta satisfactie nu e suficienta pentru ca dorinta de a avea copil se realizeaza arhaic prin intermediul materiilor fecale.*

Sadic = in aceasta perioada se dezvolta controlul asupra musculaturii si copilul incearca aceasta asupra mediului de multe ori distructiv. Aici apare polaritatea activitate-pasivitate.

Stadiul falic – e cea mai studiata faza de catre psihanaliza clasica. Se dezvolta intre 3-6 ani. Prima caracteristica: pentru prima data in dezvoltarea psihosexuala a copilului zonele genitale devin zone erogene principale, dar nu in legatura cu reproducerea, ci in maniera specifica sexualitatii infantile, adica urmarind doar obtinerea de placere. Copilul indiferent de sexul sau cunoaste un singur organ genital, cel masculin. Se contureaza diferenta intre sexe care e perceputa de copil ca diferenta dintre a avea sau a nu avea penis. Se manifesta conglomerate psihice decisive pentru structurarea psihica a individului, dar si pentru sanatatea sa psihica gandita sub aspectul nevrozei (complexul Oedip – ansamblu de sentimente de dragoste si ostile pe care copilul resimte fata de parinti; complexul castrarii). Homosexualitatea activa e un semn de deficienta a dezvoltarii psihice.

<u>Complexul Oedip</u> – importanta decisiva pentru structura personalitatii, datorita faptului ca o data cu declinul complexului Oedip se produce o desprindere decisiva de natura (tendintele incestuoase) ceea ce permite avansarea spre omul ca fiinta culturala; asta pentru ca in urma complexului Oedip ramane ca precipitat o instanta psihica importanta si anume Supra Eul ce reprezinta interiorizarea afectiva a doua reglementari culturale esentiale: interzicerea incestului si a agresivitatii orientate spre parinti. O data cu aparitia Supra Eului fiecare dintre noi a pierdut paradisul satisfacerii neingradite. O data cu formarea Supra Eului dorinta umana e supusa legii culturale. Paradisul pierdut e de fapt perioada anterioara, adica fazele pregenitale. De modul in care e rezolvat complexul Oedip depinde sanatatea psihica a individului adult sub raportul nevrozei. Nevroza isterica e produsul unei fixatii puternice in faza falica, iar

nevroza obsesionala se instaleaza la acele persoane la care complexul Oedip cunoaste o rezolvare defectuoasa – regresie la stadiul sadic-anal. Psihanaliza afirma universalitatea complexului Oedip. Declinul complexului Oedip marcheaza intrarea in faza de latenta. La pubertate complexul Oedip e reactivat.

Complexul castrarii – un complex centrat in jurul fantasmei castrarii, iar aceasta fantasma aduce pentru copil raspunsul la o problema ce-l preocupa intens (enigma diferentei anatomice dintre sexe). S-a constatat ca si atunci cand persoanele ce ingrijesc copilul nu formuleaza o amenintare explicita cu castrarea, complexul castrarii totusi se dezvolta. Indiferent de evenimentele reale exista o suma de antecedente care creaza terenul pentru aparitia acestor fantasme. In primul rand experientele traumatizante anterioare in care intervine o pierdere, cum ar fi scaparea sanului in timpul alaptarii, intarcarea si defecarea. Alt antecedent e nasterea. Dupa Otto Rank sursa prima a fantasmei castrarii e nasterea (“Traumatismul nasterii”). Foarte important: complexul castrarii are rol diferit la baiat si fata. La baiat aparitia complexului castrarii pune capat brusc complexului Oedip. Baiatul renunta la sentimentele sexuale legate de mama datorita temerii provocate de amenintarea cu castrarea. La fata complexul castrarii deschide complexul Oedip care nu se incheie niciodata cu adevarat. Termenul lui Jung de complex Electra nu e viabil pentru ca acest termen presupune o simetrie perfecta intre dezvoltarea psihosexuala la baiat si fata.

Teoria freudiana despre dezvoltarea psihologiei feminine in acest stadiu – etape:

- convingerea ca toata lumea e dotata cu penis;
- constatarea ca fetita nu are penis, ca clitorisul e prea mic pentru a fi penis;
- ostilitatea fetitei se indreapta spre mama care nici ea nu e dotata cu penis si e considerata vinovata pentru faptul de a nu fi dotat-o pe fetita cu penis.

Acum sunt posibile trei cai:

- in fata absentei penisului fetita reactioneaza printr-un refuz global al sexualitatii;
- dorinta irepresibila de a fi dotata cu penis (invidia de penis); aceasta solutie presupune negarea faptului “castrarii” si speranta ca intr-o zi va poseda mult ravnitul organ. Fantasma de a fi barbat ramane dominanta psihica a acestei categorii. In comportament se manifesta prin mai multe atitudini: in primul rand zona clitoridiana ramane singura zona erogena; in al doilea rand frigiditatea; in al treilea rand homosexualitatea manifesta.
- dorinta de a avea substitute de penis; presupune pe de-o parte recunoasterea si acceptarea absentei penisului si duce la trei modificari importante, indispensabile pentru functionarea psihica si sexuala a femeii: in primul rand schimbarea obiectului iubirii (fata renunta la mama, orientarea spre tata – deschiderea complexului Oedip ce nu are incheiere); in al doilea rand schimbarea zonei erogene, inlocuirea clitorisului cu vaginul ca zona erogena principala (in timpul perioadei de latenta); in al treilea rand inlocuirea penisului ca obiect al dorintei prin copil – dorinta de a se bucura de penis in timpul actului sexual conduce la dorinta de a fi mama.

Perioada de latenta – se desfasoara intre 6-12, 14 ani si e caracterizata de: declinul sexualitatii infantile – se constata:

- o diminuare a activitatilor sexuale,
- desexualizarea relatiilor de obiect, adica prevalenta sentimentelor tandre in raport cu dorintele sexuale;
- aparitia si consolidarea unor sentimente esentiale pentru om ca fiinta culturala si morala cum ar fi pudoarea si dezgustul; acest declin e legat de incheierea complexului Oedip, de intensificarea refularilor.

Pubertatea – <u>aduce transformarile definitorii ale sexualitatii umane</u>:

- din punct de vedere al obiectului, in timp ce sexualitatea infantila e predominant autoerotica, sexualitatea adulta e cel putin predominant obiectala;
- din punct de vedere al scopului, se trece de la excitarea zonelor erogene si exercitarea tendintelor partiale la activitatea sexuala specific adulta, adica activitatea genitala orientata spre reproducere. Activitatea specifica sexualitatii infantile e subordonata activitatii genitale sub forma placerii preliminare.